

Acil serviste romatoloji konsültasyonu: Bir yıllık sonuçlar

Rheumatology consultation in the emergency department: Annual results

Vildan Gürsoy¹, Belkis Nihan Coşkun², Mustafa Ferhat Öksüz², Ayşe Nur Tufan², Selime Ermurat², Nagehan Kutlu¹, Ayten Yılmaz¹, Aysun Özbek¹, Yavuz Pehlivan², Ediz Dalkılıç²

¹Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Bursa; ²Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Romatoloji Bilim Dalı, Bursa

Özet

Amaç: Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Erişkin Acil Servisine başvuran, romatolojik şikayetleri ya da romatolojik hastalık tanılarını olan olguların en sık başvuru nedenleri ve demografik özelliklerinin irdelenmesi.

Yöntem: Şubat 2012 ile Şubat 2013 tarihleri arasındaki bir yıllık sürede acil servise başvuran romatolojik hastaların demografik verileri hastaların elektronik dosyaları incelenerek elde edildi.

Bulgular: Bu süreçte acil servise başvuran ve dahiliyeye konsülte edilen 3600 hastanın 51'i (%1.7) romatolojik hastalıklarla ilgili yapılan konsültasyonlardır. Konsülte edilen hastaların 33'ü (%64.7) kadın, 18'i (%35.3) erkek ve hastalardan 8'i (%15.8) 65 yaş üstü geriatric grupta saptanmıştır. Hastalarda en sık gözlenen 5 majör başvuru semptomları eklemde ağrı, yaygın vücut ağrısı, halsizlik-genel durum bozukluğu, nefes darlığı ve ateştir. Başvuran hastaların 16'sı (%31.3) romatoid artrit, 5'i (%9.8) Behçet hastalığı, 5'i (%9.8) sistemik lupus eritematozus, 6'sı (%9.8) vaskülit, 3'ü (%5.8) ankilozan spondilit, 3'ü (%5.8) Ailevi Akdeniz Ateşi tanılarıdır. Altı hastanın ise bilinen romatolojik hastalık tanısı olmayıp artrit bulguları ile konsülte edilmiştir. En sık konsültasyon istenen 5 neden; romatolojik hastalık aktivasyonu, pnömoni, idrar yolu enfeksiyonu, nötropeni ve ateştir. Otuz bir (%67.8) hasta acil serviste ikinci bölüm tarafından değerlendirilmiştir. En sık ek konsültasyon enfeksiyon (n=13, %42) ve göğüs hastalıklarından (n=6, %19) istenmiştir. Konsülte edilen hastaların 14'ünde (%27.4) hipertansiyon, diyabetes mellitus, kronik renal yetmezlik, hiperlipidemi gibi en az bir kronik yandaş hastalık saptanmıştır. Hastaların 36'sı (%76) hospitalize edilmiş olup 15 (%24) hastanın ise tedavileri düzenlenip taburcu edilmiştir. Romatoloji adına yatırılan 36 hastanın 35'i tedavileri tamamlandıktan sonra taburcu edilmiş, bir hasta yatışı sırasında eksitus olmuştur.

Sonuç: Acil servise başvuran romatolojik hastaların sıklığı onkoloji, gastroenteroloji, nefroloji gibi diğer dahili bölümlere göre daha az olmakla beraber son yıllarda hastalıkların tanınması ve kuvvetli immünsüpresif tedavilerin artması ile sayı giderek artmaktadır. Başvuruların büyük çoğunluğunda, immünsüpresif tedavilere bağlı enfeksiyöz nedenler ve hastalık aktivasyonları ön plandadır. Acil servise başvuran romatolojik hastalıklarda hastaneye yatış oranları yüksektir.

Anahtar sözcükler: Romatoloji, konsültasyon, acil servis

Summary

Objective: To examine the causes and demographic characteristics of the patients, admitted to Uludağ University Medical Faculty Emergency Department with rheumatologic diseases and rheumatic complaints.

Methods: Demographic data of the patients were obtained by examining the electronic files of the emergency department, in the one year period between February 2012 and February 2013.

Results: Total 3600 patients that admitted to emergency internal medicine room, 33 female, 18 male total 51 patients (1.7%) were associated with rheumatic diseases. Eight patients (15.8%) were over 65 years. The most frequently observed five symptoms were joint pain, diffuse body pain, fatigue, dyspnea and fever. Diagnosis of the patients were; 16 (31.3%) rheumatoid arthritis, 5 (9.8%) Behçet's disease, 5 (9.8%) systemic lupus erythematosus, 6 (9.8%) vasculitis, 3 (5.8%) ankylosing spondylitis and 3 (5.8%) familial Mediterranean fever. Six patients were consulted with the symptoms of arthritis. The most common 5 reasons for consultation were rheumatologic disease activity, pneumonia, urinary infection, neutropenia and fever. Thirty-one (67.8%) patients in the emergency department were evaluated by the second department. The most common additional consultations were requested from infection (n=13, 42%) and respiratory disease departments (n=6, 19%). Hypertension, diabetes mellitus, chronic renal failure or hyperlipidemia has been identified in 14 (27.4%) patients as the second chronic comorbid disease. Thirty-six (76%) patients were hospitalized and 15 (24%) patients were discharged. Exitus was observed in one patient during hospitalization.

Conclusion: The incidence of rheumatic diseases that admitted to the emergency departments are less than the other internal medicine departments such as oncology, gastroenterology or nephrology. In recent years, with the recognition of rheumatic diseases and higher number of immunosuppressive therapies, rheumatic diseases are increasing in emergency departments. Infections and disease activity are the most common causes of admission. Hospitalization ratios are high in patients with rheumatic diseases from the emergency unit.

Keywords: Rheumatology, consultation, emergency service

İletişim / Correspondence:

Dr. Vildan Gürsoy, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Nilüfer, 34140, Bursa.
Tel: 0212 414 20 00 • e-posta: vildanterzioglu@hotmail.com

Çıkar çakışması / Conflicts of interest: Çıkar çakışması bulunmadığı belirtilmiştir. / No conflicts declared.

www.raeddergisi.org
doi:10.2399/raed.14.80299
Karekod / QR code:

Acil servis her türlü acil hasta ve yaralının bakıldığı, 7 gün 24 saat hizmet sunan ve hastanelerin vitrini olarak kabul edilen bir birimdir. Acil servise başvuran hastaların branş seçme gibi bir lüksü olmadığından bu hastaların tanı ve tedavisinde disiplinler arası yaklaşım önemlidir.^[1] Bu nedenle acil servisler konsültasyona en sık ihtiyaç gösteren bölümlerendir.^[2]

Konsültasyon hastadan birinci derecede sorumlu hekimin, hasta izlemi sırasında değişik uzmanlık alanlarının görüş ve uygulamalarına gereksinim olduğuna karar vermesi durumunda ya da hastanın isteği üzerine başka bir uzmanlık dalından meslektaşına danışması olarak tanımlanmaktadır.^[3]

Romatolojik bir hastalık tanısı olan kişi, kronik hastalığında alevlenme veya ortaya çıkan yandaş problemler nedeni ile acil servise başvurmaktadır. Romatolojik problemi olan hastalar mevcut hastalıklarının doğrudan neden olduğu ağrı, döküntü, artrit, oral aft, genital aft; dolaylı olarak neden olduğu metabolik, nefrolojik, hematolojik, enfeksiyöz hastalıklar ve immünespresif tedavinin yol açtığı febril nötropeni, genel durum bozukluğu, ilaç toksisitesi gibi sebeplerle acil servise başvurmakta ve ilgili bölümlere konsülte edilmektedirler.^[4] Bir kısım hasta da romatolojik hastalığından bağımsız nedenlerle karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada bir üniversite hastanesi acil servisine bir yıllık sürede başvuran ve romatoloji konsültasyonu yapılan erişkin hastaların yaş, cinsiyet, dahili bölüm konsültasyonları, en sık başvuru semptomları, en çok konulan tanılar ve hastaneye yatış oranları incelenmiştir. Romatolojik hastalıkların son yıllarda farkındalığının artması ile sayısı giderek artacak acil servis başvuruları gözden geçirilmiştir.

Gereç ve Yöntem

Şubat 2012 – Şubat 2013 tarihleri arasındaki bir yıllık sürede acil servise başvuran romatolojik hastaların epidemiyolojik verileri, takip eden bölümler, acile başvurma sebepleri, romatoloji konsültasyonu istenme sebepleri, konsültasyon süreçleri ve sonuçları, hastaneye yatış ve mortalite oranları hastayı değerlendiren iç hastalıkları araştırma görevlileri tarafından çalışma formuna kayıt edildi. Veriler geriye dönük olarak hastaların elektronik dosyaları ve kayıt formları incelenerek elde edildi. Çalışma sonunda formlar SPSS programına (SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) kayıt edilerek istatistiksel olarak değerlendirildi. Bu bir yıllık gözlemsel ve kesitsel araştırmada veriler ortalama ve yüzde oranları ile belirtildi.

Bulgular

Üniversite hastanemizde Acil Tıp Anabilim Dalı travma haricinde sadece erişkin (≥ 18 yaş) hastalara hizmet

vermektedir. Yıllık yaklaşık 45.000 hasta acil servis hizmeti almaktadır. İç Hastalıkları Anabilim Dalı 18 yaş ve üstü hastalara hizmet vermektedir, bilim dallarına ayrılmıştır ve romatoloji bilim dalı da bunlardan biridir. Romatoloji kliniği 14 kişilik servisiyle yataklı ve günlük ortalama 120-150 civarında hastaya da ayaktan poliklinik hizmeti vermektedir.

Çalışmamızda 20.02.2012 ile 20.02.2013 tarihleri arasındaki bir yıllık sürede acil servise başvuran romatolojik hastaların verileri incelendi. Bu süreçte acil servise başvuran ve iç hastalıklarına konsülte edilen 3600 hastanın 51'i (%1.7) romatolojik hastalıklarla ilgili yapılan konsültasyonlardır. Konsülte edilen bu hastaların yaş ortalaması 48.3'ü (%64.7) kadın, 18'i (%35.3) erkek ve bu hastalardan 8'i (%15.8) 65 yaş üstü geriatrik grupta saptanmıştır. Hastalarda en sık gözlenen başvuru semptomları eklemelerde ağrı, yaygın vücut ağrısı, halsizlik-genel durum bozukluğu, nefes darlığı ve ateştir (**Tablo 1**).

Başvuran hastaların 16'sı (%31.3) romatoid artrit, 6'sı (%11.7) vaskülit, 5'i (%9.8) Behçet hastalığı, 5'i (%9.8) sistemik lupus eritematozus (SLE), 3'ü (%5.8) ankilozan spondilit (AS), 3'ü (%5.8) ailevi Akdeniz ateşi, 3'ü (%5.8) skleroderma tanılı hastalardır. Altı hasta henüz tanı almamış olmakla beraber artrit bulguları ile konsülte edilmiştir (**Tablo 2**).

En sık konsültasyon istenme nedenleri; eklemlerde ağrı, yaygın vücut ağrısı, şişlik, romatolojik hastalık aktivasyonu gibi enfeksiyon dışı nedenler (n=27, %53) ile pnömoni, idrar yolu enfeksiyonu (İYE), nötropeni, ateş gibi enfeksiyöz nedenler olmuştur (n=24, %47). Romatoid artrit tanılı 16 hastanın acil servis başvuru tanıları **Tablo 3**'te sıralanmıştır.

Romatoid artrit dışındaki romatolojik hastalıklardan vaskülit tanılı 6 hastadan 3'ü vaskülitte bağlı cilt döküntüsü, 2'si pnömoni (1 Takayasu, 1 granülamatozlu polianjiit) ve 1 olgu da mikroskopik polianjiit - alveolar hemoraji tanısı ile konsülte edilmiştir. Sistemik lupus eritematozuslu 5 hastanın 3'ü üst solunum yolu enfeksiyonu, pnömoni, İYE gibi enfeksiyöz bir nedenle, biri SLE'nin nörolojik tutulumu, biri de lupus nefriti tanısı ile; Behçet

Tablo 1. Hastaların majör başvuru semptomları.

Majör başvuru semptomu	Sayı	(%)
Eklem ağrısı, yaygın vücut ağrısı	16	(31.3)
Ateş yüksekliği	9	(17.6)
Nefes darlığı	6	(11.7)
Halsizlik-genel durum bozukluğu	6	(11.7)
Cilt bulguları (döküntü, aft, ülser vs.)	5	(9.8)
Karın ağrısı	3	(5.8)

tanılı 5 hastanın 3'ü hastalık aktivasyonu, biri pulmoner tutulum, biri de derin ven trombozu ile tarafımızca değerlendirilmiştir. Ankilozan spondilit, skleroderma, dermatomyozit tanılı birer hasta da enfeksiyöz nedenlerle acil servise başvurmuşlardır. Bu veriler bize romatolojik hastalıklarda enfeksiyöz nedenlerle acil servise başvuru-
rının sık olduğunu göstermiştir. Otuz bir (%67.8) hasta acil serviste ikinci bir bölüm tarafından değerlendirilmiştir. En sık ek konsültasyon enfeksiyon (n=13, %42) ve göğüs hastalıklarından (n=6, %19) istenmiştir. Konsülte edilen hastaların 14'ünde (%27.4) hipertansiyon, diabetes mellitus, kronik böbrek yetmezliği, hiperlipidemi gibi en az bir kronik yandaş hastalık saptanmıştır.

Konsülte edilen tüm hastalara kan sayımı, biyokimya, idrar tahlili, elektrokardiyografi, Akciğer grafisi gibi bazal tetkiklerin yanında gereklilik halinde ek tetkikler de istenmiştir. En sık istenen ek tetkikler periferik yayma, kanama parametreleri (PT, aPTT, INR), arteriyel veya venöz kan gazı, kardiyak enzimler gibi kan tetkikleri ile; abdominal ultrasonografi ve bilgisayarlı tomografi gibi görüntüleme yöntemleri olmuştur.

Romatoloji tarafından görülen hastalara en sık ağrı palyasyonu, ilaç ve sıvı tedavileri (n=18, %35.2) yanında enfeksiyöz nedenlerle başvuranlarda antibiyoterapi, destek tedavi (n=16, %31.3) uygulanmıştır. İki hastada kan ürünleri transfüzyonu, bir hastada torasentez ihtiyacı olmuştur, 13 hastada ise (%25.4) acil serviste herhangi bir tedavi uygulanmamıştır.

Acil serviste değerlendirilen hastaların 32'si (%89) romatoloji, 4'ü (%11) diğer dahili bölüm kliniklerine (2 enfeksiyon, 1 göğüs, 1 reanimasyon) yatırılmış, 15 (%24) hastanın ise tedavileri düzenlenip taburcu edilmiştir. Romatoloji adına yatırılan 32 hastanın 11'i (%34.3) klinikte yer olmadığı için dış kliniklere yatırılıp takiplerde yer açılınca kliniğe çekilmiştir. Yatırılan hastaların 31'i tedavileri tamamlandıktan sonra taburcu edilmiş, bir hasta yandaş sistemik hastalıkları sebebiyle eksitus olmuştur.

Tartışma

Acil servislere başvuran hastaların büyük çoğunluğunda dahili bölümleri ilgilendiren sorunlar ön plandadır. Hastaların yaklaşık %30'unda konsültasyon istemeyi gerektiren bir dahili sorun saptanmıştır. En geniş hastalık grubunu kapsayan İç Hastalıkları Anabilim Dalı hastalar için en çok konsültasyon istenen bölümdür.^[5] Yapılan değişik çalışmalara göre acil servislere iç hastalıkları konsültasyonu istenme oranı %10-20 arasında değişmektedir.^[6,7] 01.12.2012 ile 01.01.2013 tarihleri arasındaki bir aylık sürede Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Servisine başvuran ve iç hastalıkları konsültasyonu yapılan

267 hasta değerlendirildiğinde en sık konsültasyon istenen bölümlerin sırasıyla onkoloji (n=68, %25), gastroenteroloji (n=66, %24) ve nefroloji (n=62, %23) olduğu görülmüştür. Romatoloji konsültasyonu istenme oranları (n=5, %2) oldukça düşük saptanmıştır. Romatoloji diğer iç hastalıkları disiplinlerine oranla daha az acili olan bir branştır. Ancak süratli girişim gerektiren klinik durumlar bu disiplinde de bulunmaktadır.

Romatizmal hastalıkların bir kısmı kas-iskelet sistemi bulgularıyla ortaya çıkarken, bir kısmı da sistemik hastalık tablosu şeklinde görülür. Bilinen romatizmal hastalıkların sayısı 100'ü aşmaktadır. Çoğu kronik seyirlidir, akut ataklar ve remisyonlar şeklinde seyir gösterebilir. Çok farklı klinik tablolarla kendini gösteren bu grup hastalıklarda kronisite, klinik değişkenlik, alevlenmelerle seyir, tedaviye yanıt, hastanın yaşam kalitesi ve özürüllük derecesi farklılıklar gösterir.^[8] Romatoloji Türkiye'de son yıllarda hızla gelişmekte olan bir bilim dalıdır. Birkaç hastalık dışında henüz geniş çaplı epidemiyolojik çalışmalar yapılmamış olmasına karşın Türkiye'de 150.000 romatoid artrit ve 400.000 spondilit hastasının olduğu tahmin edilmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde de birinci basamakta görülen her yedi hastadan biri, kas-iskelet sistemi yakınmalarıyla hekime başvurmaktadır.^[9]

Tablo 2. Romatolojik hastalıkların dağılımı.

Romatolojik hastalıklar	Sayı	(%)
Romatoid artrit	16	(31.3)
Vaskülit	6	(11.7)
Sistemik lupus eritematozus	5	(9.8)
Behçet hastalığı	5	(9.8)
Ankilozan spondilit	3	(5.8)
Ailevi akdeniz ateşi	3	(5.8)
Skleroderma	3	(5.8)
Rabdomiyoz	2	(3.9)
Dermatomyozit	1	(1.9)
Gut	1	(1.9)
Diğer (artrit bulguları ile)	6	(11.7)

Tablo 3. Romatoid artritli hastalarda acil servis başvuru tanıları.

Tanı	Sayı	(%)
Romatoid artrit aktivasyonu	7	(43.6)
Enfeksiyonlar (İYE, pnömoni, ÜSYE, gastroenterit vs.)	6	(37.5)
Plevral efüzyon	1	(6.3)
İlaç toksisitesine bağlı miyelosupresyon	1	(6.3)
Metotreksat intoksikasyonu	1	(6.3)

İYE: İdrar yolu enfeksiyonu, ÜSYE: Üst solunum yolu enfeksiyonu

Bizim çalışmamızda romatolojik hastalıklardaki acil servise başvuru sıklığı değerlendirilmiş ve diğer dahili bölümlere göre romatoloji hastalarının verileri, en sık başvuru nedenleri, konsültasyonla ilişkili özellikleri irdelenmiştir.

Çalışmamızda başvuran hastalar cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde kadın hastaların poliklinikteki başvurularına benzer şekilde yaklaşık 2 kat fazla olduğu görülmüştür. Yaş gruplarına göre büyük çoğunluğun genç erişkin ve orta yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda 51 hastanın sadece 8'i (%15.8) 65 yaş üstü geriatric grupta saptanmıştır. Türkiye'de yapılan değişik çalışmalara göre acil servise başvuran hastaların en sık orta yaş (40-65 yaş) grubu olduğu bilinmektedir.^[10,11] Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Servisinde yapılan bir çalışmaya göre başvuran hastaların yaş ortalaması 44.9±19.0 (43;18-97) yıldır.^[12] Fakat iç hastalıkları konsültasyonu istenen grubun yaş ortalaması 60.1±18.1 (62; 18-97) yıl ve 65 yaş ve üstü hasta sayısı 253'dür (%46.3). Kellett ve ark.'nın^[13] İrlanda'da, Duckitt ve ark.'nın^[14] Avrupa çapında yaptığı çalışmada acil dahili servislere başvuran hastaların yaş ortalamasını sırasıyla 68 ve 67 yıl olduğu belirlenmiştir. Bizim çalışmamızda acil servise başvuran romatolojik hastalarda yaş ortalaması 48 olarak sonuçlanmıştır. Bu da bize romatolojik hastalıklardaki yaş ortalamasının diğer dahili bölümlere göre daha düşük olduğunu göstermiştir.

Çalışmamızda romatolojik hastalarda en sık gözlenen başvuru semptomlarının eklemelerde ağrı, yaygın vücut ağrısı, halsizlik-genel durum bozukluğu, nefes darlığı ve ateş olduğu saptanmıştır. Duckitt ve ark.'nın^[14] çalışmasında ise acil dahili servislere alınan hastaların en sık nefes darlığı, göğüs ağrısı, karın ağrısı, genel durum bozukluğu ve ateş nedeniyle başvurduğu belirtilmiştir.

Romatoid artrit (n=16, %31.3) romatolojik hastalıklar arasında acile en sık başvuran hasta grubunu oluşturmaktadır. Romatoid artrit aktivasyonu (n=7, %43.6) ve enfeksiyonlar (n=6, %37.5) İYE, pnömoni, ÜSYE, gastroenterit en önemli başvuru nedenleridir. Vaskülit (n=6, %11.7), SLE (n=5, %9.8), Behçet hastalığı (n=5, %9.8) acil servise başvurularda romatoid artrit hastalarını takip etmektedir.

En sık konsültasyon istenme nedenleri; eklemelerde ağrı, yaygın vücut ağrısı, şişlik, romatolojik hastalık aktivasyonu gibi enfeksiyon dışı nedenler (n=27, %53) ile pnömoni, İYE, nötropeni, ateş gibi enfeksiyöz nedenler olmuştur (n=24, %47). Taşdelen ve ark.^[15] çalışmasında enfeksiyon hastalıkları nedeniyle acile başvuranlar arasında sırasıyla ÜSYE, üriner sistem enfeksiyonları, akut gastroenterit, alt solunum yolu enfeksiyonları ve yumuşak doku enfeksiyonları ilk beş sırada yer almaktadır. Söz konusu hastalıkların toplumda sık görüldüğü de göz önüne alınca, bu durum beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hastalar acil servislere çoğunlukla taburcu olmakta, bir kısmı ilgili bölümlere yatmakta, bir kısmı da sevk edilmekte veya acil serviste hayatını kaybetmektedir. Acil servislere taburcu oranları Dokuz Eylül ve Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim dallarının yaptıkları çalışmalara göre %81-87 arasındadır.^[6,10,16] Bizim acil servisimizde romatoloji hastalarında taburcu oranı %24; yatış oranı %76'dır. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Acil Tıp Anabilim Dalının çalışmasında iç hastalıkları konsültasyonu istenen 546 hastanın ise %45'i (246) hastaneye yatmıştır. Dolayısıyla hastaneye yatan yaklaşık her iki hastadan birini (%51.8) iç hastalıkları doktoru görmüş, gördüğü her üç hastadan birinin de (%34-162 hasta) iç hastalıkları servisine (yoğun bakım dahil) yatış gerekliliğini belirtmiştir.^[1]

Acil servisler iç hastalıkları araştırma görevlileri ve uzmanları için hasta çeşitliliği ve acil dahili sorunlara yaklaşım açısından önemli birimlerdir. Acil servislere iç hastalıkları konsültasyonu istenen hastaların profillerinin belirlenmesi, bu uzmanlık dalında eleman yetiştiren kurumlarda eğitim programlarının şekillenmesinde, yatak kapasitesinin belirlenmesinde ve sağlık hizmet kalitesinin artırılmasında faydalı olacaktır. Bizim çalışmamıza benzer çalışmalar 2. basamak acil servislere yapılabilirse romatolojik hasta profili daha hafif ve hastaneye yatış oranları daha düşük çıkabilir.

Acil servise başvuran romatolojik hastaların sıklığı diğer dahili bölümlere göre daha az olmakla beraber son yıllarda hastalıkların tanınması ve immünsüpresif tedavilerin artması ile sayı giderek artacaktır. Başvuruların büyük çoğunluğunda hastalık aktivasyonu veya immünsüpresif tedavilere bağlı enfeksiyöz nedenler ön plandadır. Üniversite hastanesi acil servisine başvuran romatolojik hastalıklarda hastaneye yatış oranları yüksek, mortalite oldukça düşüktür.

Kaynaklar

1. Aygencel G, Nas A, Sarıtaş H, Deryal K, Demircan A. Bir üniversite hastanesi acil servisindeki iç hastalıkları konsültasyonlarının genel özellikleri. *Fırat Tıp Dergisi* 2012;17:219-22.
2. Woods RA, Lee R, Ospina MB, et al. Consultation outcomes in the emergency department; exploring rates and complexity. *Can J Emerg Med* 2008;10:25-31.
3. Holliman CJ. The art of dealing with consultants. *J Emerg Med* 1993;11:633-40.
4. Higdon ML, Higdon JA. Treatment of oncologic emergencies. *Am Fam Physician* 2006;74:1873-80.
5. Demircan C, Çekiç C, Akgül N ve ark. Acil dahiliye ünitesi hasta profili: 1 yıllık deneyim. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2005;31:39-43.
6. Karakaya Z, Gökel Y, Açıkalin A, Karakaya O. Acil Tıp Anabilim Dalında konsültasyon sisteminin işleyişi ve etkinliğinin değerlendirilmesi. *Ulus Travma Acil Cerrahi Derg* 2009;15:210-6.

7. Edirne T, Edirne Y, Atmaca B, Keskin S. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil servis hastalarının özellikleri. Van Tıp Dergisi 2008;15:107-11.
8. Düzgün N. Romatizmal hastalıkların tanımı ve sınıflandırılması. Türkiye Klinikleri J Immunol Rheumatol 2002;2:3-5.
9. Soy M, Üstü Y, Dinç A. Romatoloji hastasına yaklaşım. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi 2000;9(5).
10. Kılıçaslan İ, Bozan H, Oktay C, Göksu E. Türkiye’de acil servise başvuran hastaların demografik özellikleri. Türkiye Acil Tıp Dergisi 2005;5:5-13.
11. Polat O, Kabaçam G, Güler İ, Ergişi K, Yıldız A. İbn-i Sina Hastanesi acil servisine başvuran hastaların surveyans analizi. Türkiye Acil Tıp Dergisi 2005;5:78-81.
12. Ergin M. Acil servis kalabalığının bilimsel yöntemler ile ölçümü. Uzmanlık tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Acil Tıp Anabilim Dalı, 2008.
13. Kellet J, Deane B. The diagnosis and co-morbidity encountered in the hospital practice of acute internal medicine. Eur J Intern Med 2007;18:467-73.
14. Duckitt R, Pallson R, Bosanska L, Dagna L, Durusu TM, Vardi M; CDIME group. Common diagnoses in internal medicine in Europe 2009; a pan-European multi-centre survey. Eur J Intern Med 2010;21:449-52.
15. Taşdelen N, Genç S, Tanyeli E, Yılmaz A, Baydın A, Tülek N. Acil servise başvuran hastalar arasındaki enfeksiyon hastalıklarının sıklığının incelenmesi. Klimik Dergisi 2006;19:110-3.
16. Aydın T, Akköse Aydın Ş, Köksal O, Özdemir F, Kulaç S, Bulut M. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Acil servisine başvuran hastaların özelliklerinin ve acil servis çalışmalarının değerlendirilmesi. Akademik Acil Tıp Derg 2010;9:163-8.